

УДК 330

С. О. Калішук, здобувач другого(магістерського) рівня вищої освіти

Н. І. Дацків, доцент

Львівський Національний Університет ім. Івана Франка, Україна

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ОБМІННІ КУРСИ В УКРАЇНІ ДЛЯ КРАЩОЇ СПЕЦИФІКАЦІЇ МОДЕЛІ ПРОГНОЗУВАННЯ

S. Kalishchuk, the achiever of the second (master's) level of higher education

N. Datskiv, Assoc. Prof.

Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine

THE ANALYSIS OF THE FACTORS WHICH INFLUENCE EXCHANGE RATES IN UKRAINE FOR A BETTER MODEL SPECIFICATION

Валютне регулювання є важливою складовою економічної політики держави. Волатильність валютного курсу впливає не тільки на зовнішньоекономічну діяльність, а й на національну економіку в цілому. Для проведення дієвої валютної політики стосовно регулювання валютного курсу доцільно здійснити факторний аналіз та прогноз обмінного курсу в Україні.

Прогнозування валютних курсів є необхідним на всіх рівнях:

- дослідження валютного курсу дозволяє правильно планувати державний бюджет, визначати експортні та імпорتنі ціни, розробляти ефективну валютну політику;
- дозволяє правильно оцінювати результати зовнішньоекономічної діяльності;
- дозволяє передбачити зміни цін на товари, а, отже, і необхідність та вибір часу їх покупки і можливість своєчасної конвертації валюти, регулювати обсяги заощаджень в іноземній валюті тощо.

Для аналізу, дослідження поведінки та динаміки обмінних курсів були обрані курси UAH/USD та UAH/EUR адже саме їх прогнозування дозволить передбачити ціну гривні на зовнішньому ринку у майбутньому.

Важливу роль у прогнозуванні обмінних курсів відіграє визначення і аналіз факторів які впливають на формування валютного курсу.

Фактори впливу на обмінний курс можна поділити на три групи: фундаментальні фактори (валютний курс по паритету купівельної спроможності, валовий національний продукт, рівень реальних процентних ставок, рівень безробіття, інфляція, індекс промислового виробництва); технічні фактори (технічний аналіз); короткострокові несподівані фактори (стихійні лиха (землетруси, цунамі, тайфун, повені тощо), політичні події, валютні інтервенції центральних банків). Крім вище перелічених факторів на динаміку обмінного курсу впливають такі довгострокові тенденції: зростання національного доходу; темпи інфляції та інфляційні очікування; стан платіжного балансу; ріст грошової маси на внутрішньому ринку, пропозиція грошей, а, отже, дефіцит державного бюджету, який є безпосередньою причиною збільшення грошової маси в обігу й призводить до зниження курсу національної валюти у довгостроковому періоді; ступінь розвитку інших секторів фінансового ринку (ринок цінних паперів).

Серед численних чинників було виокремлено фактори, вплив на результуючі ознаки яких було в подальшому досліджено за допомогою кореляційного та каузального аналізу у середовищі Eviews. До них належать: темпи інфляції; очікування фінансових аналітиків НБУ щодо темпів інфляції та динаміки курсу UAH/USD; динаміка ставки UIIR за операціями овернайт; процентні ставки за міжбанківськими кредитами та депозитами; процентні ставки за кредитами та строковими депозитами резидентам; індекс ПФТС; дефіцит/профіцит (сальдо) державного бюджету; золотовалютні резерви України; імпорт; експорт; сальдо платіжного балансу; динаміка середньомісячної зарплати; індекс виробництва базових галузей; сальдо валютних інтервенцій НБУ; кількість безробітних.

Кореляційний аналіз показав, що тісніший зв'язок курсу гривні/євро спостерігається з такими показниками як експорт та імпорт; індекс виробництва базових галузей; середньомісячна зарплата; ставки за міжбанківськими депозитами, кредитами та строковими депозитами в іноземній валюті; інфляційні очікування, а також очікування щодо курсу долара; індекс ПФТС. Обмінний курс гривня/долар є у тісному кореляційному зв'язку з практично такими ж показниками як і гривня/євро, але слабший зв'язок спостерігається з індексом виробництва базових галузей, зарплатою та кількістю безробітних; а тісніший з інфляцією та процентними ставками за кредитами в національній валюті.

Глибшого уявлення про взаємодію між факторами та обмінними курсами дав тест Гренджера. Суть каузального аналізу, а зокрема тесту Гренджера в тому, щоб одночасно виконувались такі умови: змінна x повинна вносити значний внесок у пояснення змінної y , а змінна y не повинна вносити значний внесок в x . Якщо ж кожна з цих двох змінних дає вагомий внесок у прогноз іншої, то швидше за все існує третя змінна z , що впливає на обидві змінні. Тому було прийняте рішення розділити сальдо державного бюджету на дві окремі змінні: державні доходи та видатки. І дійсно, нові фактори мали такий же тісний зв'язок із обмінними курсами і чинили на них такий же вплив як одна змінна (сальдо держ. бюджету).

На відміну від дефіциту/профіциту державного бюджету, сальдо платіжного балансу як окрема змінна, мала менший вплив на курси валют, ніж її складова – імпорт.

Після проведення тесту було виявлено характер взаємозв'язку між результуючими змінними і факторами. Зокрема, серед чинників які мали тісний кореляційний зв'язок з обмінними курсами були такі, на які навпаки вплив чинив курс євро чи долара, тому в подальшому для побудови моделей їх не слід застосовувати як фактори, які пояснюють обмінні курси (для євро це – міжбанківські депозити; експорт; інфляційні очікування та індекс ПФТС. Для долара це – ставки за міжбанківськими депозитами та строковими депозитами в іноземній валюті; індекс ПФТС). І навпаки, ті змінні, які не мали тісного кореляційного зв'язку з валютними курсами, в результаті тесту Гренджера показали свій значний вплив на обмінні курси.

З лагом у 2-3 місяці на курс UAH/EUR впливають такі змінні: темпи інфляції; сальдо валютних інтервенцій НБУ; кількість безробітних та очікування щодо валютного курсу; ставки за кредитами та строковими депозитами в національній валюті. А з лагом у квартал-пів року на цей обмінний курс мають вплив: державні доходи та видатки; імпорт; зарплата; ставка за депозитами овернайт UPR; ставка за міжбанківськими кредитами. Індекс виробництва базових галузей впливає на курс і в короткостроковій і довгостроковій перспективі.

Література:

1. Малащук Д. Аналіз факторів формування валютного курсу. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2012. № 6. С. 83–86.
2. Сергієнко О., Татар М. Моделі прогнозування валютних курсів в системі управління конкурентоспроможністю підприємства. Проблеми економіки. 2013. № 2. С. 268–278.
3. Башко В. Прогнозування валютного курсу в Україні. Вісник Національного банку України. 2015. № 6. С. 19–14.
4. Статистика. Національний банк України веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>.
5. Індокси. Мінфін: веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/>